

LÄNSSTYRELSEN
Göteborgs och Bohus län
Planeringsavdelningen

BESLUT
1983-03-21

11. 1211-203-80

Kommunstyrelserna i Lysekils, Uddevalla, Munkedals och
Orusts kommuner

Beslut att förklara Gullmarn med strandpartier och mynningsområde samt vattensystemet Strömmarna som naturvårdsområde

Naturbeskrivning

Gullmarn är belägen i gränzonen mellan det sydvästsvenska gnejsområdet söder och det bohuslänska granitområdet i norr. Fjorden har uppstått genom sprickbildning i urberget tidigt i den geologiska utvecklingen och sedan utformats genom inlandsisens eroderande verksamhet. Gullmarn är med 25 km längd och 1-3 km bredd den ojämförligt största av de bohuslänska fjordarna. I sin inre del förgrenar den sig i Färlevfjorden, Saltkällefjorden och Gullmarsvik.

Gullmarn är en äkta tröskelfjord med största djupet, ca 125 m, nära Alsbäck ca 10 km från mynningen. Tröskelområdet omfattar hela Lysekils skärgård ut till Bonden. Fjordens djupvattenmassor saknar kontinuerligt vattenutbyte med Skagerraks djupskikt. Någon eller några gånger om året, vanligtvis under vinter och vår, sker ett vattenutbyte genom kraftiga interna vågrörelser. Vissa år är förnyelsen fullständig, vissa år begränsad. Vattenmassorna i fjorden uppvisar markerade skiktningar.

De hydrografiska förhållandena i Gullmarn har bidragit till uppkomsten av ett rikt, delvis unikt djurliv. Många av djurarterna i fjordens djupbassäng förekommer inte i övriga delar av fjorden och flera av dem påträffas först på stort djup i Skagerrak och i de arktiska haven. De marina biotoperna är mångskiftande genom variationerna i salthalt, temperatur, bottenkaraktärer och exposition. Ett mycket stort antal marina djurarter har noterats.

Fisket i Gullmarn har gamla traditioner men är numera inte av någon större omfattning. Fjorden har dock stor betydelse för fisket i sin helhet genom att den utgör ett viktigt uppväxtområde för nära nog samtliga fiskarter som förekommer längs västkusten.

Örekilsälven, länets största vattendrag om man bortser från Göta älv, mynnar i Saltkällefjorden och är känd för sin rika laxreproduktion. Andra till Gullmarn ledande vattendrag av betydelse för vandringsfisk är Holmabäcken, Orme å, Färlev älv, Sjöris älv, Bruksbäcken, Taske å, Skredsviksån, Vikenbäcken, Hällebäcken, Bönsbäcken och Skårbäcken.

Strandlandskapet kring fjorden är starkt brutet med stora nivåskillnader mellan bergplataer och dalstråk. En markant skillnad föreligger mellan ytformerna på fjordens bägge sidor. Östsidan uppvisar på många ställen branta stup, ibland lodrätt uppspruckna, medan västsidan i stort

karaktiseras av en svagt välvd, mot fjorden sluttande profil. Måktiga bergpartier finns vid Cederslund (Smörkullen), Torreby, Gårvik samt på Stora och Lilla Bomb. Utbredd strandängsvegetation förekommer längs inre delen av Färlevfjorden och runt Gullmarsvik. Här finns också rikligt frekventerade närings- och rastplatser för sjöfågel och vadare.

Växtgeografiskt hör de inre delarna av Gullmarn-landskapet till barrskogsregionen medan de yttre räknas till kustlandets lövskogsregion. Av bok finns rikliga förekomster runt Gullmarn. Åtskilliga av ädellövbestånden hyser en rik lundflora.

Värdering

Det dominerande naturvårdsintresset tilldrar sig Gullmarns marina fauna. Den är förutsättningen för den vetenskapliga forskning som sedan länge koncentrerats till fjorden och dess tröskelområde. Tre stationer med marinbiologisk inriktning har etablerats här, Kristineberg och Klubban nära Fiskebäckskil samt fiskeristyrelsens havsfiskelaboratorium i Lysekil. De långa observationsserier som säkrats i respektive stationers verksamhet utgör ett utomordentligt forskningsmaterial inte minst när det gäller att klarlägga långsiktiga verkningar på växt- och djurvärld av förändringar i miljön. Den periodvis bemannade stationen på Stora Bornö utgör en aktiv stödpunkt för hydrografisk forskning och ett viktigt komplement till de ovannämnda stationerna. Med den betydelse man idag och för framtiden tillmäter havsbruk i olika former, är bevarandet av Gullmarn som ett marint referensområde en väldokumenterad angelägenhet.

Fiskeribiologiskt har Gullmarn och tillrinnande vattendrag tilldragit sig stort intresse som uppväxt- och reproduktionsområde för åtskilliga värdefulla fiskarter. Örekilsälven kan uppvisa en laxyngeltäthet i nivå med de rikaste vattendragen i landet i detta hänseende.

Det mångskiftande och brutna strandlandskapet kring Gullmarns vatten har genom sin variationsrikedom och sina delvis särpräglade miljöer betydande egenvärden i form av intressanta landskapstyper, tillgångar för friluftslivet, floristiska och faunistiska kvaliteter. Av stort berggrundsgeologiskt intresse är övergångszonen mellan gnejs- och granitområdena.

Avgränsning

Det avgränsade och för naturvård särskilt intressanta området utgöres av Gullmarns vatten och strandlandskap, nedre partierna av vissa åsträckor, fjordens mynningsområde i Lysekilsskärgården västerut till ön Bonden och vattensystemet med en smal strandzon på insidan av Skaftölandet. Bebyggelsekoncentrationer och vissa större hamnområden har undantagits.

Initiativ och planering

Gullmarn har i olika sammanhang sedan lång tid tillbaka betecknats som ett av Sveriges mest värdefulla naturvårdsobjekt främst från vetenskapliga utgångspunkter men även med hänsyn till områdets betydelse för friluftsliv och rekreation. Initiativet i modern tid till ett skydd för dessa värden togs av vetenskapsakademin i en skrivelse till regeringen den 5 oktober 1967.

Fjordområdet har i den fysiska riksplaneringen betecknats som område av riksintresse för såväl den vetenskapliga och kulturella naturvården som det rörliga friluftslivet. Fjorden berörs också av de geografiska riktlinjer som fastlagts i riksplaneringen.

I beslut den 4 april 1975 om program för fullgörande av den fysiska riksplaneringen inom Göteborgs och Bohus län framhöll regeringen det angelägna i att behovet av särskilda åtgärder för skydd av naturvårdsintressena inom Gullmarn-området utreds. I beslut den 18 juni 1975 uppdrog regeringen åt naturvårdsverket att genomföra sådan utredning samråd med länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, fiskeristyrelsen samt företrädare för respektive kommuner och övriga intressen i området. Resultatet av naturvårdsverkets utredningsarbete redovisades till regeringen den 5 december 1978. För att kunna bevara Gullmarn-områdets värden föreslogs att antagna generalplaner med handlingsprogram upprättas för fjordens nederbördsområde, att förordnande som naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen meddelas för fjorden och dess strandområden samt att ett kontrollprogram upprättas för fjorden och dess tillflöden. Länsstyrelsen tillstyrkte i remissvar den 3 april 1978 till naturvårdsverket de föreslagna åtgärderna och accepterade det föreslagna förvalterskapet mot viss kostnadstäckning från verket.

I beslut den 1 mars 1979 över den fysiska riksplaneringens planeringsskede angav regeringen riktlinjer för vidare åtgärder i syfte att skydda Gullmarn. Regeringen uppdrog i beslut den 6 september 1979 åt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län att fullfölja planerings- och säkerställandearbetet. Regeringens tidigare angivna riktlinjer och naturvårdsverkets åtgärdsförslag skulle utgöra grunden för detta arbete. I uppdraget ingick också att utreda möjligheten till flyttning av försvarets sprängningar i Gullmarn.

Gullmarn har även uppmärksamats i internationella sammanhang. Fjorden är ett av de tre svenska marina vattenområden, som listats av IUCN med flera internationella naturvårdsorganisationer som särskilt värdefulla från forsknings- och naturvårdssynpunkt och därmed upptagits i det internationella projektet Aqua som ett marint område som bör fredas.

Länsstyrelsens uppdrag att bilda naturvårdsområde

En organisationsplan för genomförande av regeringens uppdrag antogs av länsstyrelsen i beslut den 20 december 1979. Ärendet att bilda naturvårdsområde för Gullmarn och dess strandområden var ett av fyra delprojekt för att tillskapa det erforderliga skyddet för områdets naturvärden.

Handläggningen av detta ärende har huvudsakligen skett på naturvårdsenheten med övriga enheter som deltagande. Genom omfattande samråd med centrala verk, berörda kommuner, andra länsmyndigheter, intresseorganisationer av skilda slag och större markägare med pågående markanvändning inom området framarbetades ett förslag till föreskrifter för naturvårdsområdet. Det sålunda framarbetade förslaget byggde till väsentlig del på de åtgärdsförslag som framlagts av naturvårdsverket i sin utredning. Dock gjordes vissa modifikationer med anledning av de synpunkter som framkom vid samråden.

Förslaget tillställdes den 15 juli 1981 samtliga markägare inom området för ev. erinringar. Kommentarer medföljde för att förklara syftet med föreskrifterna och för att ge vissa exempel på deras tillämpning. Samtidigt gick förslaget på remiss till myndigheter och organ av skilda slag som kunde tänkas bidra med synpunkter. Därefter sändes förslaget med inkomna remissvar och erinringar till berörda kommuner för yttrande.

I följande kortfattade redogörelse för remissutfallet har endast upptagits uttalade önskemål om

ändring i föreskrifter och av gränser för naturvårdsområdet samt de fall då någon remissinstans avstyrker.

Statens naturvårdsverk anser att de föreslagna åtgärderna är av begränsad omfattning och föreslår en skärpning av vissa bestämmelser. Detta gäller bl.a. bestämmelsen om bibehållande av skuggande vegetation längs vissa vattendrag av värde för fiskreproduktion samt förbuden att anlägga fiskodling, musselodling och algodling. De senare bör enligt verkets uppfattning vara indispensabla. Kompletterande skydd av Örekilsälvens dalgång bör övervägas för skydd av reproduktionssträckor för lax och laxöring i detta vattendrag.

Fiskeristyrelsen liksom fiskeriintendenten i västra distriktet anser att Örekilsälven upp till Torpdammen bör ingå liksom hela Taske å. Vidare föreslår fiskeristyrelsen att föreskrifterna om fiskodling, musselodling och algodling görs dispensabla samt framhåller vikten av att fisket inom ramen för ansvarsfull hushållning av den biologiska resursen kan utvecklas inom området.

Statens planverk anser att förslaget är väl avvägt både vad gäller avgränsning och föreskrifter.

Sjöfartsverkets trafiksektion har intet att erinra, mot framlagt förslag. Samma verks planeringssektion erinrar däremot om att verket med stöd av förordningen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg (SFS 1980:789) utfärdat regler för vissa utsläpp och anser att det i föreskrifter för naturvårdsområdet är olämpligt att ta in sådana föreskrifter för vilka redan gäller generella regler.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar liksom fortifikationsförvaltningen föreslår vissa undantag för verksamhet som gäller försvaret. Fortifikationsförvaltningen yrkar dessutom att det undantagna området kring Gullmarsbasen utvidgas 400 m i västlig riktning.

Statens vägverk föreslår en något annorlunda formulering av föreskriften gällande dammbindning på vägytor.

Statens vattenfalisverk framhåller vikten av att ledningsägare inom området fortlöpande kan utföra röjningsarbeten i kraftledningsgator och kontinuerligt underhålla samt tillse befintliga kraftledningar.

Lysekils kommun yrkar genom kommunstyrelsen justering av gränsen för naturvårdsområdet på så sätt att det för handelshamnen undantagna området i enlighet med pågående verksamhet utvidgas mot öster och att det för Kristinebergs marinbiologiska station undantagna hamnområdet utvidgas något mot norr. Vidare yrkas något annorlunda formuleringar av vissa föreskrifter. Förbuden att anlägga fiskodling och framföra svävare bör vara dispensabla. Förbud att uppsätta master över höjd och fristående solfångaranläggningar bör utgå. Föreskriften om utsläpp från fartyg bör ses över, begreppen preciseras och endast gälla sådana företeelser som inte är tillfredsställande reglerade i annan ordning.

Uddevalla kommun yrkar genom kommunstyrelsen i sitt slutliga yttrande att gränserna för naturvårdsförordnandet ändras på sådant sätt att verksamhetsområdena för småbåtsvarv vid Oxevik och Källsviken undantas från naturvårdsområdet och att gränsen här skall gå i strandlinjen.

Kommunen accepterar gränsdragningen vid Skår under förutsättningen att den befintliga campingverksamheten kan fortgå. För Fossen bör en reviderad plangräns enligt framlagt förslag gälla som gräns för naturvårdsområdet. Vid Jordfall accepterar kommunen gränsen under förutsättning att småbåtshamn och båtuppläggningsplats kan garanteras enlighet med kommunens kustplan. Detsamma gäller för Skredsvik, där småbåtshamn i nuvarande läge samt pir och båtuppläggningsplats bör garanteras, dock med förutsättningen att flytbryggor skall användas och muddring ej får ske.

Munkedals kommun har behandlat ärendet i två yttranden, från februari 1982 resp. januari 1983. I sitt första yttrande uttrycker kommunen sin uppfattning att flertalet av de åtgärder som föreslås sannolikt utgör begränsningar av markanvändningen utan att den marina miljön nämnvärt påverkas i positiv riktning. Man anser också att den förefintliga kunskapen om vilka faktorer som påverkar den marina miljön är otillräckliga och behöver ytterligare belysas, innan beslut fattas om restriktioner. I avvaktan på att frågan om statliga medel klarlägges avstyrker kommunen de föreslagna åtgärderna att bilda naturvårdsområde.

Mot bakgrund av vad kommunen uttryckt i detta yttrande företog representanter för de tre av naturvårdsområdet mera väsentligt berörda kommunerna i april 1982 en uppvaktning av statsråden och cheferna för jordbruks- resp. bostadsdepartementet, varvid även representanter för länsstyrelsen deltog. Denna och följande överläggningar resulterade i en skrivelse till kommunerna från de bägge statsråden, vari framhölls olika finansieringsmöjligheter för förbättring av miljösituationen, information till allmänheten m.m. Särskilt angavs att regeringen har möjlighet att efter särskild prövning bevilja bidrag till miljövårdsinvesteringar, när det gäller områden av riksintresse från vattenvårdssynpunkt. Regeringen har särskilt nämnt Gullmarn som exempel på ett sådant område.

I brev till länsstyrelsen den 17 november 1982 med bilagd promemoria uttryckte Munkedals kommun tveksamhet beträffande gränsdragningen vid Saltkälleholmen i Örekilsälvens mynning, Korsviks varv och två områden inom hemmanet Torreby. I sitt slutliga yttrande avgivet av kommunfullmäktige 1983-01-26, förklarade sig Munkedals kommun inte acceptera länsstyrelsens senast reviderade förslag till naturvårdsområde med hänvisning till att annan befintlig lagstiftning är tillräcklig och att "kommunen och näringslivet ej fått tillräckliga garantier för att staten svarar för alla de kostnader och nackdelar skyddet för Gullmarn kan medföra".

Orusts kommun anser att förbudet mot fiskodling bör vara dispensabelt eftersom sådan verksamhet kan få betydelse som näringsgren.

Fiskenämnden anser att Örekilsälven upp till Torpdammen, hela Kvistrumsälven och hela Taske å också bör omfattas av naturvårdsområdet. Föreskrifterna bör enligt nämnden kompletteras med dispensabelt förbud mot vattenuttag för bevattningsändamål från de förtecknade vattendragen. Förbudet mot fiskodling bör vara dispensabelt.

Lantbruksnämnden bedömer att de dispensabla förbud, som avses gälla för landområdena, inte nämnvärt kommer att inskränka pågående verksamhet inom jordbruket.

Skogsvårdsstyrelsen finner ingen anledning till erinran mot föreslagna bestämmelser.

Kristinebergs marinbiologiska station och Klubbans biologiska station anser bägge att bestämmelsen om materialinsamling ej skall gälla forskningsverksamheten inom området. Vidare yrkar man hastighetsbegränsning i Strömmarna samt att förbudet att anlägga fiskodling och framföra svävare görs dispensabla. Från Kristineberg önskas också för utbyggnadsändamål en mindre förändring av gränsen vid själva stationen.

Naturhistoriska museet framhåller Gullmarns stora betydelse som marinbiologiskt referensområde för miljövårdsforskning m.m. och att det med ökad kunskap måste bli möjligt att i framtiden se över beslutet och justera i ena eller andra riktningen.

Svenska naturskyddsföreningen betonar att föreliggande förslag till avgränsning nedbantats i jämförelse med ursprungsförslaget och måste betraktas som ett absolut minimalalternativ. Föreningens länsförbund har inkommit med eget yttrande men framför inga erinringar.

Lantbrukarnas länsförbund anser beträffande bestämmelsen om utfyllnader, att i sådana fall där en mindre ravin är belägen inom en brukningsenhet, det är ett naturligt led i pågående markanvändning att fylla igen den om därmed bättre arrondering erhålles. Förbundet efterlyser också en klarare formulering av föreskriften om åtgärder i vattendrag och föreslår ett tillägg i kommentarerna gällande husbehovstäkt. Beträffande förbuden att avleda avlopp från djurstallar etc samt släppa ut pressaft anser förbundet att miljöskyddslagens bestämmelser är tillräckliga.

Svenska Västskustfiskarnas Centralförbund har inga invändningar mot föreslagna åtgärder och anser inte att fisket kommer att störas eller inskränkas.

Västsvenska handelskammaren menar att om naturvårdsområdet genomföres finns ej längre förutsättningen för förverkligande av ett flertal planerade turistprojekt. Handelskammaren anser också att markägare området kommer att drabbas av ansemliga värdeförluster utan att någon form av ersättning utgår samt hyser farhågor för att industriell expansion hindras vid bildande av naturvårdsområde.

Västskustens båtförbund anser att de föreslagna bestämmelserna innebär betydande restriktioner men man tror att hos båtfolket finna förståelse för nödvändigheten av skyddsåtgärderna med hänsyn till Gullmarns speciella karaktär. Förbundet ifrågasätter dock om den yttre gränsen behöver sättas så långt ut som till Bonden med hänsyn till föreskriften om framförande av fartyg. **Svenska båttunionen** har icke anført erinringar mot framlagt förslag.

Färlev båttklubb framhåller att Färlevälven är farbar i sitt nedre lopp och att det är viktigt för närboende att genom rensningar kunna förhindra igenslamning.

Markägare och andra sakägare

Förslaget till föreskrifter för det planerade naturvårdsområdet har delgetts drygt 1 500 markägare och andra sakägare, varav 80 har inkommit med erinringar eller anført andra synpunkter i ärendet. Ett trettiootal av dessa har i skrivelser med likalydande formulering framhållit att deras resp. fastigheter alltid skötts på sådant sätt att konflikter med naturvårdens intressen aldrig uppstått. De anser också

att naturvårdsområdet kommer att innebära betydande inskränkningar i den privata äganderätten och försvåra skötseln av fastigheter ur jordbrukets synvinkel. De kan därför ej acceptera förslaget men menar att om det genomföres bör ersättning utgå.

Flera markägare efterlyser positiva åtgärder från myndigheternas sida, t ex, stöd för jordbruksnäringen. Åtskilliga sakägare förklarar sig positiva till åtgärderna, om de får utnyttja sina resp. fastigheter för viss begränsad bebyggelse. I flera fall yrkas andra formuleringar av vissa bestämmelser bl a på sådant sätt att pågående husbehovstakter icke skall beröras av föreskrifterna och att underhållsmuddring skall tillåtas. En markägare har understrukt vikten av att även i fortsättningen kunna oljebehandla grusvägar.

I åtskilliga av de inkomna erinringarna uttalas önskemål om bestämmelser som reglerar allmänhetens uppträdande, t ex förbud mot tältning, husvagnsuppställning, hastighetsbegränsning för båtar, eldning på berghällar, bojutläggning. Också betonas vikten av sanering av båtbyggor genom att tillåta hamnar på lämpliga platser samt att badplatser bör lämnas fria från båtförtöjningar.

Återremiss till statens naturvårdsverk

Med anledning av Munkedals kommuns yttrande från februari 1982 begärde statens naturvårdsverk ärendet på återremiss. I nytt yttrande till länsstyrelsen den 15 juni 1982 framhåller naturvårdsverket bl a att ett förordnande av angivet slag inte kan tvinga fram några extraordinära reningsåtgärder, att förordnandet inte kan eller får avsevärt försvåra pågående markanvändning, att inga andra föreskrifter kommer att gälla än de som är med i länsstyrelsens beslut samt att förordnandet är nödvändigt för finansiering och kontroll av den marina miljön. Verket uttrycker också angelägenheten att länsstyrelsen så snabbt som möjligt beslutar i ärendet.

Länsstyrelsens behandling av inkomna erinringar och synpunkter

Redan i naturvårdsverkets utredning föreslogs att skyddsåtgärderna ej skulle vara mer ingripande än att de kunde rymmas inom ramen för ett naturvårdsområde enligt 19 § naturvårdslagen, d v s att pågående markanvändning ej avsevärt skulle försvåras genom föreskrifterna. I länsstyrelsens överläggningar med företrädare för skilda intressen har detta varit en central linje vid utarbetandet av förslag till föreskrifter. På grundval av anförda synpunkter har överläggningar skett med remissorganen eller annan kontakt tagits för att nå fram till väl avvägda resultat. Vidare har länsstyrelsen tillskrivit de sakägare som yrkat förändringar i ett eller annat avseende.

Länsstyrelsen har funnit skäl till följande ändringar: Gränserna mot Lysekils handelshamn, hamnområdet vid Kristinebergs marinbiologiska station, Gullmarsbasen vid Skredsvik samt varvsområdena vid Källviken, Oxevik och Korsvik har ändrats i enlighet med i remissvaren uttalade yrkanden eller önskemål, varvid verksamheten inom resp områdena tillmätts avgörande betydelse. Dessutom har smärre gränsändringar gjorts på ett antal ställen av mindre betydelse i naturvårdssammanhang.

I överläggningar med Uddevalla kommun har länsstyrelsen förklarat sig beredd att tillmötesgå kommunens önskemål vad beträffar småbåtshamnar vid Jordfall och Skredsvik samt campingplats vid Skår.

Beträffande Saltkälleholmen i Munkedals kommun har länsstyrelsen i brev till kommunen uttryckt förståelse för kommunens synpunkter att betrakta holmen som ett reservområde för verksamheter i anslutning till Munkedals hamn om denna åter skulle istandsättas och öppnas för trafik.

Länsstyrelsen har förklarat sig beredd att diskutera en sådan användning om den kan accepteras från naturvårdssynpunkt och det skulle visa sig att övriga anslutning till hamnen belägna markytor är otillräckliga. För Torreby är länsstyrelsen beredd medge dels utbyggnad av båthamn motsvarande behovet för boende inom dispositionsplaneområdet dels åtgärder för ett ökat utnyttjande av strand för bad.

Efter överläggning med repr. för sjöfartsverkets västra lotsdistrikt har föreskriften om utsläpp från fartyg getts en annan och mera begränsad utformning. Likaså har kommentaren till denna föreskrift ändrats. Förbuden att anlägga fiskodling och framföra svävare har gjorts dispensabla. Föreskriften gällande master av viss höjd och solfångaranläggning har utgått. Smärre ändringar har gjorts i föreskrifterna om husbehovstäkt, rensning i vattendrag, dragning av luftledningar och behandling av vägytor. I vissa föreskrifter har gjorts undantag för försvarets räkning enlighet med yrkandena.

Frågan om utökat skydd för Taske å, Kvistrumsälven och del av Örekilsälven tas inte upp i detta beslut. Länsstyrelsen anser dock att det på grundval av omfattande dokumentation om dessa vattendrags värden finns goda skäl att i senare sammanhang behandla de yrkanden som framförts i detta hänseende. Hastighetsbegränsning i Strömmarnas vattensystem är också en fråga som bör tas upp separat.

Handelskammarens synpunkter torde till väsentlig del hänföra sig till det förslag till särskild markanvändningsplan, som upprättats av en interkommunal planeringsgrupp och som huvudsakligen behandlar utsläppsfrågor, reningsverk o d.

Sammanfattningsvis finner länsstyrelsen anledning uttrycka viss förståelse för den oro som kommit länsstyrelsen till del från Munkedals kommun, Munkedals bruk m fl även om länsstyrelsen anser att näringsliv, etableringsfrågor etc obetydligt berörs av föreliggande förordnande. Länsstyrelsen har som framgår av bilaga B förklarat sig beredd till snabb behandling av de tillståndsärenden som föranleds av förordnandet.

Med stöd av 19 naturvårdslagen förklarar länsstyrelsen Gullmarn med strandpartier och mynningsområde samt vattensystemet Strömmarna med angränsande landzon som naturvårdsområde.

Syftet med naturvårdsområdet är

att i kombination med andra påkallade åtgärder bevara Gullmarn som ett marinbiologiskt värdefullt referensområde för vetenskaplig forskning

att slå vakt om Gullmarns betydelse som reproduktions- och uppväxtområde för åtskilliga värdefulla fiskarter

att genom studier inom ramen för ett kontrollprogram fortlöpande följa förändringar i vattenmiljön

att värna om möjligheterna att nyttja området för friluftsliv och rekreation med hänsynstagande till områdets vetenskapliga intressen.

att bevara attraktiva landskapstyper samt intressanta växt- och djurmiljöer i omgivande strandområden,

Naturvårdsområdets avgränsning framgår av karta i skala 1:20000, bilaga A, som finns tillgänglig på platser enligt nedan. Föreskrifter för naturvårdsområdet framgår av bilaga B.

Länsstyrelsen beslutar - i enlighet med vad naturvårdsverket förordat - att själv svara för förvaltningen av naturvårdsområdet. Förvaltningen skall ske i nära samråd med Lysekils, Uddevalla, Munkedals och Orusts kommuner samt de vetenskapliga stationerna i området. För området skall upprättas och fastställas ett kontrollprogram.

Naturvårdsverket har redan i sitt yttrande den 15 juni 1982 framhållit vikten av ett snart beslut i ärendet. Det är angeläget att länsstyrelsen får omedelbar kontroll över åtgärder som kan tänkas strida mot eller motverka syftet med naturvårdsområdet. Länsstyrelsen förordnar därför med stöd av 11 § naturvårdslagen att tills beslutet om naturvårdsområde vunnit laga kraft, dock längst till 1984-07-01, samma föreskrifter (bilaga 8) skall gälla inom samma område (bilaga A). Föreskrifterna enligt 11 § naturvårdslagen gäller enligt 41 § samma lag utan hinder av förd klagan.

Eventuella besvär anföres till jordbruksdepartementet enligt bilaga C.

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I styrelsens sammanträde deltog landshövdingen Åke Norling, ledamöterna Göran Axell Lars-Åke Skager, Erling Sundwall, Gösta Björck, Bengt-Olof Thylén, Sven Lignell, Ingemar Svensson, Rune Thorén, Stig Grauers, Kjell A Mattsson, Kerstin Sandborg, Elov Karlsson och Bertil Nilson samt tjänstgörande suppleanten Bengt Carlsson.

I handläggningen av detta ärende har också deltagit länsrådet John Hägglund, naturvårdsdirektören Bengt-Erik Olsson, förste länsassessorn Carl-Otto Lindberg, länsarkitekten Ingegerd Ågren, planeringsdirektören Rickard Sigfridson, t f överlantmätaren Bengt Svensson, förste byråinspektören Gurli Grönqvist samt byrådirektören Carl-Axel Jansson, den sistnämnde föredragande.

Åke Norling;

Carl-Axel Jansson

Föreskrifter enligt 19 § naturvårdslagen för Gullmarns naturvårdsområde

Innehåll

Föreskrifter för landsområdena	sid 1
Kommentarer till d:o	sid 3
Föreskrifter för vattenområdena	sid 5
Kommentarer till d:o	

Föreskrifter enligt 19 § naturvårdslagen för landområdena kring Gullmarn.

Det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

- 1 uppföra helt nybyggnad med undantag av anläggning, som behövs för jordbruket, skogsbruket, eller yrkesfisket och ej tillgodoser bostadsändamål. Förbudet gäller ej byggnad för försvarsändamål.
- 2 utföra schaktning, fyllning eller tippning som ej är att hänföra till normal jordbruksverksamhet, yrkesfiske eller till anläggning för försvarsändamål. Förbudet gäller ej inom tomtområde.
- 3 utföra kulvertering, fördjupning eller rensning av nedan angivna vattendrag samt avverkning av träd längs kanterna av dessa vattendrag på sådant sätt att vegetationens skuggande effekt på vattendraget förtas. Åsyftade vattendrag är Holmabäcken, Ormeå, Färlevälv, Sjörisälv, Örekilsälven, Bruksbäcken, Taske å, Skredsviksån, Vikenbäcken, Hällebäcken, Bönsbäcken och Skårbäcken.

Sådan vegetationsrensning i vattendrag vilken är att hänföra till normal jordbruksverksamhet beröres ej av föreskriften.

- 4 upptaga ny husbehovstäkt av sten, grus, sand, lera eller skaljord.
- 5 avleda avlopp från djurstallar, slamuppslag eller upplag av kreatursgödsel till öppet dike, rinnande vatten, vattensamling eller till havet.
- 6 släppa ut pressaft från siloanläggning till öppet dike, rinnande vatten, vattensamling eller till havet.
- 7 avverka träd av ek, bok, alm, lind, ask eller lönn med minst 15 cm stamdiameter i brösthöjd i slutna bestånd om 0,5 hektar eller mer; förbudet gäller ej skogsvårdande röjningar och ej heller

sådan avverkning som sker efter skogsvårdsstyrelsens anvisning.

- 8 plantera eller så barrträd på tidigare ej barrskogsbevuxen mark; förbudet gäller ej inom tomtområde för bebyggelse.
- 9 dra fram luftledningar om 10 kV eller däröver. Förbudet gäller ej inom tomt- och anläggningsområde för försvarsändamål.
- 10 anordna upplag annat än för jordbrukets, skogsbrukets eller yrkesfiskets behov; förbudet gäller ej inom tomtområde för bebyggelse eller i samband med övning anordnad av försvarsmakten.
- 11 anlägga eller utvidga campingplats.
- 12 ställa upp husvagn utanför tomtområde för bebyggelse eller anlagd campingplats för mer än ett dygn; förbudet gäller ej i samband med övning anordnad av försvarsmakten.
- 13 anlägga parkeringsplats för mer än 25 bilar.
- 14 använda oljehaltigt material för dammbindning av vägytor.
- 15 ta i anspråk mark för båtuppläggning för mer än 25 båtar.

Kommentarer till föreskrifter enligt 19 § naturvårdslagen för landområdena kring Gullmar.

Utgångspunkten för de föreskrifter som reglerar förfogandet över fastighet har varit att ej nämnvärt inskränka pågående markanvändning. Åtskilliga av förbuden har därför getts en sådan konstruktion att de ej gäller jordbrukets verksamhet. Samtliga förbud har gjorts dispensabla (efter prövning kan länsstyrelsen i vissa fall medge undantag från förbudet). De skall så långt möjligt ha en styrande funktion.

Länsstyrelsens ambition är att behandla inkomna dispensansökningar och meddela beslut inom en tvåmånadersram. Erfarenheterna från andra liknande områden tyder på att detta är fullt möjligt för de flesta ärenden. Vid behandlingen av mer komplicerade ärenden med utsträckt handläggningstid kommer länsstyrelsen att under alla omständigheter höra av sig under tvåmånadersperioden. För byggnadslovsansökningar får man alltid räkna med längre handläggningstid beroende på att flera myndigheter skall delta i sådana ärenden.

Förbudet gäller inte till-, på- eller ombyggnad utan endast helt ny byggnad. Tillståndsgivningen beträffande helt ny bostadsbebyggelse bör vara mycket restriktiv. Helårsbebyggelse för att överbrygga generationsväxlingen inom jordbruket och skogsbruket bör dock kunna ifrågakomma. Under sådana omständigheter bör stora krav ställas på bebyggelsens placering i anslutning till gårdens brukningscentrum. Önskvärt är att hänsyn tas till ortens byggnadstradition. Ansökan görs hos byggnadsnämnden i vanlig ordning.

- 2 För tippning och fyllning som berör vattendrag och vattensamling kan som regel tillstånd inte påräknas. Utfyllnad av raviner kan ej räknas till normal jordbruksverksamhet och ej heller omgrävning av vattendrag.
- 3 Stor restriktivitet bör gälla beträffande kulvertering av vattendrag. Vägkulvert räknas hit och berörs av föreskriften. Bestämmelsen kan vara av betydelse för vissa delar av fiskeribiologiskt värdefulla vattendrag. Vegetationens skuggande effekt förhöjer på många ställen i dessa vattendrag reproduktionsmöjligheterna för vandringsfisken. Den vegetation, som åsyftas i bestämmelsen, är huvudsakligen förekommande al- eller videridåer. Förbudet mot rensning gäller sådana arbeten som fordrar grävning. Rensning från löst material såsom kvistar m m omfattas givetvis ej av bestämmelserna.
- 4 Kommersiell täktverksamhet regleras genom 18 § naturvårdslagen. Även mindre täkter, t ex för husbehov, kan i vissa fall menligt inverka på de marina värdena, landskapsbild och tillgång till sandstränder har betydelse för friluftslivet. Det dispensabla förbudet mot husbehovstäkt avses förhindra att nya olämpligt lokaliserade husbehovstäkter öppnas. Det är viktigt att även slå vakt om återstående skaljordsförekomster, eftersom dessa är av stor vetenskaplig betydelse.
- 5,6 Dessa avloppsutsläpp regleras i 7 § miljöskyddslagen. I detta område bör de ej vara tillåtna, då syftet med vidtagna naturvårdsåtgärder annars helt skulle kunna förfelas.
- 7 Ädellövbestånden är ett karakteristiskt och vackert inslag i landskapsbilden. Strävan bör vara att de i största utsträckning skall bestå men ändå utgöra en produktionskälla. Skogsvårdsstyrelsen medverkar med råd och anvisningar. Kalavverkning bör undvikas.

Förbudet utgör inte hinder för normala underhållsarbeten i kraftledningsgatorna.

- 8 Stora delar av området ligger utanför västgränsen för granens naturliga utbredning. Barrträdsplanteringar kan väsentligt ändra landskapskaraktären i dessa områden och i övrigt medföra en floristisk utarmning av busk- och fältskiktsflora. Framför allt bör man syfta till att undvika igenplantering av kulturmark.
- 9 Förbudet skall ha en styrande funktion och avse att förhindra ledningsdragningar, som kan inverka menligt på landskapsbilden.
- 10 Anläggning av campingplatser bör helt allmänt ses som positiva åtgärder för utveckling av rörligt friluftsliv inom området. Höga krav bör dock ställas på anläggningarnas utförande och lokalisering. Vid prövning av fråga om tillstånd att anlägga eller utvidga campingplats bör VA-frågan särskilt uppmärksammas. Avledning av avloppsvatten till Gullmarn bör ej godtas. Hänsyn till landskapsbild skall givetvis också tas. En campingplats bör ej heller tillåtas spärra en värdefull tillgång för andra utnyttjande, t ex en badplats.
- 11 Bestämmelsen är avsedd att hindra vild husvagnscamping i området. Prövning skall alltså ske av länsstyrelsen efter hörande av byggnadsnämnden. Erfarenheterna från åtskilliga områden i länet är att oreglerad camping lätt kan permanentas på platsen, som är olämpliga för ändamålet

med hänsyn till jordbrukets och naturvårdens intressen.

- 12 Förbudet avses endast vara styrande. I målsättningen för naturvårdsarbetet ingår att göra för friluftslivet attraktiva områden tillgängliga. Anläggande av parkeringsplatser på lämpliga ställen är en viktig del i denna strävan. Hänsyn måste därvid tas till områdets naturvärden. Genom kommunernas planering framkommer förslag till lämplig lokalisering.
- 13 Förbudet avses förhindra vattenförorening. Förbudet gäller ej asfaltering, oljegrusbeläggning eller dylikt då särskilt bindemedel används för att öka vidhäftningen mellan gruset och oljan.

I övrigt hänvisas till vad som gäller i miljöskyddslagen om förebyggande av vattenförorening.

Föreskrifter enligt 19 § naturvårdslagen för Gullmarsfjordens vattenområde

Det för förbjudet att

- 1 utföra dumpning, invallning eller tippning, den sistnämnda åtgärden dock med undantag för sådan verksamhet som eventuellt kan medgivas enligt punkt 11
- 2 bedriva täkt av berg eller lösa jordarter
- 3 låta utsläpp av länsvatten eller tankspolvatten ske från fartyg
- 4 inplantera för området främmande växt- eller djurarter
- 5 lägga upp fartyg eller anlägga flytdockor. Förbudet gäller inte mannens fartyg
- 6 sprida dispergeringsmedel
- 7 anordna hastighetstävlingar med motorbåt
- 8 utföra undervattenssprängningar. Förbudet gäller inte sprängningar inom ramen för Gullmarsbasens verksamhet i följande fall:
 - a) inom särskilt anvisat område, varvid sprängverkan inte får överstiga verkan av en laddning om 15 kg trotyl.
 - b) inom vattenområde i övrigt, varvid sprängverkan inte får överstiga en laddning om 0,12 kg trotyl

Det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

- 9 anlägga musselodling, fiskodling, algodling eller annan odling av växt- och djurarter
- 10 bedriva algtäkt eller fånga och insamla djurarter. Föreskriften skall ej utgöra hinder mot fiske eller forskningsverksamhet

- 11 utföra muddring, schaktning eller utfyllnad
- 12 anlägga helt nya bryggor, hamnar eller därmed jämförbara anläggningar
- 13 utföra åtgärd som kräver byggnadslov
- 14 framdraga rör och ledning i vattnet eller på botten; förbudet gäller ej i samband med övning anordnad av försvarsmakten
- 15 nyttja fjorden för intag eller utsläpp av kylvatten eller varmvatten. Föreskriften avser inte sådana kylvattenintag/utsläpp ifrån fartyg och båtar, som är nödvändiga för deras drift.
- 16 framföra sväware; förbudet gäller ej i samband med övningar anordnade av försvarsmakten,

Kommentarer till föreskrifter enligt 19 naturvårdslagen för Gullmarsfjordens vattenområde.

Syftet med föreskrifterna är att reglera verksamheter och anläggningar, som kan medföra negativa konsekvenser för fjordens marina värden. Föreskrifterna är ett led i strävan att skydda fjorden mot artificiella förändringar vad avser bl a växt- och djurliv, hydrografiska förhållanden, topografi och sedimentsammansättning.

Föreskrifterna inom naturvårdsområdet gäller inte befintliga anläggningar samt pågående verksamheter och markanvändning.

En del av föreskrifterna innebär icke dispensabla förbud. Det gäller främst verksamheter, som bedöms ha starkt negativa effekter på de marina värdena, oberoende var verksamheterna äger rum i fjorden. Paragraf 12 i naturvårdslagen ger emellertid möjlighet till undantag från de absoluta förbuden om särskilda skäl föreligger.

Åtskilliga av föreskrifterna är emellertid dispensabla förbud. Efter prövning kan länsstyrelsen i vissa fall medge undantag från förbudet. Föreskrifterna skall så långt möjligt ha en styrande funktion. Detta kan innebära att aktuella verksamheter hänvisas till mindre känsliga områden, andra tidpunkter på året, annorlunda utförande osv.

1 och 2 Åtgärder som tippning, dumpning, invallning och täktverksamhet kan även mindre omfattning få vittgående konsekvenser för den marina miljön i fjorden. Som täktverksamhet räknas även sandsugning. De grunda bottenarna är högproduktiva områden med stor betydelse bl a för fiskreproduktionen. De djupare bottenarna är unika genom sin speciella sammansättning av faunan. Det är viktigt att fjordens ekosystem i sin helhet från vetenskaplig synpunkt kan studeras så opåverkat som möjligt. Forskningsresultaten härifrån kan få stor betydelse för förståelsen av företeelser och skeenden andra marina områden längs vår kust.

Många organismer i fjorden lever i utkanten av sitt utbredningsområde och är därigenom känsliga även för mindre förändringar i sin miljö. Över- och omlagring av botten sedimenten, grumling,

erosion samt förändring av vattenomsättningen och syresättningen kan i betydande utsträckning försvåra eller omöjliggöra överlevnaden för vissa arter.

3 Utsläpp från fartyg (t ex olja och petroleum i varje form däri inbegripet råolja, oljeavfall, raffinerade produkter, petrokemiska produkter, oljehaltigt vatten, toalettavfall och matrester) regleras huvudsakligen av annan lag och förordning än naturvårdslagen. Man bör inom projektets ram söka överenskommelser om förhindrande av utsläpp av toalettavfall från fartyg.

Med beteckningen fartyg avses i denna föreskrift sådana fartyg, vars skrov har en största längd av minst 12 meter och en största bredd av minst 4 meter. Till fartyg räknas också svävre, fasta eller flytande plattformar samt andra flytande anordningar som används till sjöss (SFS 1980:424).

Beteckningen utsläpp omfattar varje utsläpp i vattenområdet såsom utströmning, kvittblivning, spill, läckage, utpumpning, utspädning eller uttömning (SFS 1980:424).

4 Växt- och djurlivet i Gullmarsfjorden omfattar både arter som är representativa och arter som är unika för västkusten. En del arter lever, som ovan nämnts, i utkanten av sitt utbredningsområde. Det biologiska systemet har genom årtusenden formats och anpassats till miljön i fjorden.

Erfarenheter har visat att inplantering av främmande arter kan få oförutsedda och negativa konsekvenser för de befintliga växt- och djurarterna i området.

5 På åtskilliga ställen i fjorden är det djupt i omedelbar närhet av stränderna. Detta innebär goda tekniska möjligheter till uppläggning av större fartyg. Med uppläggning menas härvid, att fartyget har tagits ur drift för en längre tid. Det är antagligt att sådan uppläggning skulle innebära betydande negativa konsekvenser på fjordmiljön inte minst genom att bottenfärgerna successivt utlöses. Fartygsuppläggning i länet bör ske inom de vattenområden som tidigare efter planering anvisats för detta ändamål.

6 I övrigt erinras om vad som sägs i lagen och förordningen om förbud mot förorening från fartyg 5 juni 1980 respektive 30 oktober 1980. Däri omnämnt beteckningen skadligt ämne avses olja och andra ämnen, som kan vara skadliga för den marina faunan eller floran, skada skönhets- eller rekreationsvärden eller störa annat rättmätigt nyttjande av fjorden.

De skadliga ämnen som avses är de som tas upp i konventionerna om förhindrande av havsföroreningar (London - 1972, Oslo - 1972, Paris - 1973 och Helsingfors - 1974).

Många djur- och växtarter reagerar starkt även för låga koncentrationer av t ex bekämpningsmedel av olika slag.

8 Undervattenssprängningarna i fjorden sker i anslutning till utbildning av röjdykare och annan minröjningspersonal vid Gullmarsbasen. Sprängningar med laddningar överstigande 15 kg trotyl sker i annat vattenområde än i Gullmarsfjorden.

Förbudet gäller inte i nödsituationer som t ex sprängningar av påträffade minor. Strävan bör dock

vara att i första hand oskadliggöra även dessa utanför fjorden.

9 Hittillsvarande erfarenheter visar på att bottarna under mussel- och fiskodlingar successivt förändras bl a genom sedimentation av avfall från odlingarna. Fiskodlingars bedrivande kan medföra risk för övergödning inom vissa områden, särskilt med svagare vattenomsättning och liten vattenvolym.

Dispens för förbudet för anläggning av musselodling, fiskodling, algodling eller annan odling av växt- och djurarter bör ske med stor restriktivitet. Det är endast i fjordpartier med mycket god vattenomsättning (ex yttre mynningsområdet), som dylik verksamhet i ytterst begränsad omfattning eventuellt skulle kunna komma i fråga.

10 Fjorden har under mer än 150 år varit föremål för vetenskapligt forskningsintresse. Växt- och djurarter har hämtats från fjorden för undersökningar, experiment och undervisning. Denna verksamhet pågår fortfarande. Den marina forskningen är en av förutsättningarna för möjligheten att få kännedom om konsekvenserna för den marina miljön av olika verksamheter i eller i anslutning till kustvattnen och det öppna havet.

Tre forskningsstationer utnyttjar fjorden för insamlingar av olika slag. Det är angeläget att stationerna för register över sin samlingsverksamhet och därvid samverkar på sådant sätt att man förhindrar för stora uttag på någon känslig lokal.

Med fiske avses här även fångst av hummer (*Homarus*), havskräfta (*Nephrops*), räka, krabba (*Cancer*), bläckfisk, ostron och blåmussla (Fiskeristadgan 24 september 1954).

11 Tillståndsgivning av muddring, schaktning och utfyllnad bör ske med stor restriktivitet. Ovan nämnda verksamheter kan även i liten omfattning få långtgående, icke önskvärda konsekvenser för den marina miljön. Tillståndsgivning kan dock övervägas inom redan etablerade hamnar, tilläggsplatser eller vattenanknutna verksamheter (ex varv).

12 Föreskriften gäller etablering av bryggor på platser där sådana ej redan finns. Inom naturvårdsområdet bör eftersträvas att överetablering av bryggor, hamnar och därmed jämförbara anläggningar undviks. Målet bör vara att i områden med stort antal småbryggor och omfattande bojfortöjning av båtar en sanering sker. Detta bör ske på sådant sätt, att utrymme skapas i befintliga hamnar, som vid behov kan vara möjliga att utbygga utan större påverkan på den marina miljön.

Länsstyrelsen har i skrivelse till regeringen (1980-03-31) framhållit de problem, som de oreglerade bojfortöjningarna medför särskilt inom grundområdena, och därvid hemställt om lagstiftningsåtgärder.

13 och 14 Anordningar/verksamheter som avses i dessa föreskrifter kan i vissa fall innebära negativa konsekvenser för fjordens marina värden. Därför är det av vikt att platsen för anordningar väljs med stor omsorg.

Anordning att förhindra isläggning (ex "bubbelanläggning") i fritidshamnar bl a bör kunna komma i

fråga och bör prövas i samband med dispens från föreskrift nummer 12.

15 Ovan har nämnts att många arter är känsliga även för mindre förändringar miljön. Således kan även en ringa förändring av temperaturen få vittgående konsekvenser för t ex många arters reproduktionsprocess. Vissa arter gynnas vid temperaturförändringar och kan genom att den ekologiska balansen rubbas slå ut andra arter.

I fjordens begränsade vattenområde kan även mindre volymer av t ex kylvatten- och varmvattenutsläpp/intag lokalt ändra de hydrografiska förhållandena.

Föreskriften avser även verksamheter, som syftar till att nyttja fjordvattnet för energiutvinning.